

MINISTERSTWO SPRAW WOJSKOWYCH
(SZTAB GENERALNY)

Oddział II.

Nr 4954 /II. Inf.II.B.b.

Nowy
Warszawa, dn. 2/III. 1922 r. *8526 J3*

Do

NACZELNEGO WODZA

Tajne
w/m .

Przedkładam do wiadomości tłumaczenie dwóch raportów tajnych
Poselstwa Polskiego w Paryżu z dn. 26.I.b.r. w sprawie przeję-
cia dóbr przez Radę Portową w.m.Gdańska.

2 załączniki

Szef Sztabu Generalnego

J. Kury
Generał-porucznik

ADJUTANTURA GENERALNA
NACZELNEGO WODZA
8526 J3
Wpłynęło dn. 4.III. 1922 roku
Wyjшло dn. 1.V.20 dn. 1922 roku
Załączników

208
PIŁSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

R a p o r t .

W nocy z dnia 26 stycznia 1922, której kopję załącza się, Rząd Polski prosił Radę Ambasadorów o wpisanie w protokół przejęcia dóbr przez Radę Portową m. Gdańska zastrzeżenia, że dobra te nie mogą być sprzedane ani też obciążane długami bez uprzedniej zgody rządów polskiego i gdańskiego.

Krok ten był umotywowany ważnymi okolicznościami, a mianowicie wielki przemysł niemiecki w osobie p. Hugo Stinnesa chce opanować port gdański, aby uczynić z niego bazę swego handlu z Rosją na niekorzyść Polski.

p. Stinnes założył w Gdańsku towarzystwo żeglugi "Artus Rhee-
derei Aktiengesellschaft" pod banderą gdańską, które posiada obecnie dziesięć okrętów transatlantyckich, regularnie kursujących między portami -Gdańskiem i Hamburgiem a Południową Ameryką; posiada ono ~~również~~ ^{poza tem} dwadzieścia okrętów mniejszych rozmiarów, które prowadzą handel między Gdańskiem a portami wschodniemi Bałtyckimi, jak Helsingfors, Piotrogród, Rewel, Ryga, Libawa. Towarzystwo to dzięki wpływowi i środkom swego założyciela opanowało handel ~~gdański~~. Wprowadziwszy się do Gdańska, Stinnes powziął wielki plan użycia portu gdańskiego do eksploatacji Rosji. W tym celu zjednoczył grupę kapitalistów niemieckich, holenderskich i szwajcarskich, która zgadza się nabyć wielkie tereny w porcie gdańskim i zbudować na nich fabryki, przerabiające towar, przywożony na okrętach Stinnesa, na przedmioty fabryczne przeznaczone dla Rosji. Aby przedsiębiorstwo dawało więcej korzyści, podał projekt aby terytorjum przeznaczone pod fabryki zamienić na port wolny i tym sposobem wykluczyć go z terytorjum podległego taryfie celnej polskiej.

~~Senat Gdański był przejęty tym~~ Projekt ^{ten wpłynął do Senatu gdańskiego jako wniosek} podany przez p. Thomsena funkcjonariusza gdańskiego przy Radzie Portowej. Projekt ten został również ogłoszony w broszurze przez tego samego p. Thomsena, zatytułowanej "Uprzemysłowienie portu gdańskiego". Opinia publiczna Wolnego Miasta pracowała w tym samym kierunku na polu prasy niemieckiej.

Dla urzeczywistnienia tych wielkich projektów potrzebna jest dla Konsorcjum p.Stinnesa w pierwszej linii wyspa Holm, przyznana Radzie przez Komisję podziału mienia państwowego Niemiec. Wyspa ta leżąca w centrum portu i zawierająca około 300 ha. nadaje się jak najlepiej celom Stinnesa.

Widocznem jest, że urzeczywistnienie tych projektów byłoby prawdziwą klęską dla Polski. P.Stinnes miałby ^{stąd} dominujące wpływy w porcie gdańskim, który służyłby jedynie i wyłącznie interesom Niemiec, szczególnie zaś p.Stinnesa, czyniąc iluzorycznymi postanowienia artykułu 26 konwencji z dnia 9 listopada 1920, który zapewnia Polsce wolne korzystanie z portu bez jakichkolwiek ograniczeń. Z drugiej strony projektowane przez p.Stinnesa przekształcenie portu gdańskiego na port wolny przyczyniłoby się do znacznego zmniejszenia dochodów celnych Polski. W końcu ^{zaw} fabryki Stinnesa, pracujące w tak dogodnych warunkach byłyby wielką konkurencją dla przemysłu polskiego. Trzeba dodać, że projekt ten dążący do utworzenia w Gdańsku, jedynym ^{portu} niezarządzającym na wschodniej stronie Bałtyku, ~~jako~~ bazy do eksploatacji Rosji przez Niemcy, będzie również niedogodny dla innych mocarstw zainteresowanych w sprawach rosyjskich. Dążenia p.Stinnesa do ponownego wpływu Niemiec na Polskę i Rosję są w sprzeczności z głównymi zasadami Traktatu Wersalskiego.

Dla wprowadzenia w czyn swych planów p.Stinnes liczy na dwa czynniki.

^{Wobec tego} Port gdański musi przystąpić do poważniejszych prac instalacyjnych, Rada zaś portowa nie posiada dostatecznych funduszy; ^{wiec} p.Stinnes ma więc nadzieję, że mu się uda jego plan, zapewniając Radzie Portowej niezbędne fundusze wzamian za terytorjum i udzielenie przywilejów.

Popiera go w zupełności Senat gdański, oddany polityce niemieckiej, jak również i komisarze gdańscy narodowscy niemieckiej z Rady Portowej; aby zaś pozyskać poparcie Prezydenta Rady Portowej, który jest Szwajcarem, wziął do spółki kapitalistów szwajcarskich. Pułkownik Regnier, mający wielkie projekty powiększenia portu i chcący wyzwolić się od zależności pieniężnej Rządów polskiego i gdańskiego, nadstawia chętnie ucho na propozycje Gdańszczan, jakby nie wiedząc, że pochodzą od Stinnesa, zręcznie się

zasłaniając licznymi towarzystwami i agentami różnych gatunków.

Wszystkie podejrzenia są przytkumione sprawą udziału w przedsiębiorstwie kapitalistów szwajcarskich i holenderskich.

W tych warunkach Rząd Polski nie widzi innego środka znieweczenia planów Stinnesa jak prosić Radę Ambasadorów o ^uprzeznaczenie dóbr podległych Radzie Portowej, jako własności przeznaczonej li tylko na usługi portu, własności ~~wydzierżawionej handlowej~~ ^{wyłączonej z obrotu} wskutek tego w żadnym bądź razie nie mogącej ^{ulec obrotu} ~~być odstępną~~ lub obciążonej podatkami zobowiązaniami.

proszę o uwzględnienie

Paryż, dnia 26 stycznia 1922.

Za zgodność tłumaczenia:

H. Mulender
Kft

Panie Prezydencie !

Rząd polski został powiadomiony przez swego delegata przy Komisji Reparacyjnej, że z racji oszacowywania dawniejszych dóbr państwowych niemieckich, znajdujących się na terytorjum gdańskim, podniesiona została na Radzie Portowej kwestja zapłaty wartości dóbr, które mają być odstąpione Polsce i Wolnemu Miastu. W nocy NoZ. 0384 z 14 lutego 1921 Rada Ambasadorów zakomunikowała Komisji Reparacyjnej decyzję, jaką przyjęła w tym przedmiocie, w następujących wnioskach:

1/ Artykuł 107 Traktatu Wersalskiego wymaga ^{zawarcia} ~~uzasadnienia~~ aktu, według którego będzie wykonane przejęcie b.dóbr państwa niemieckiego przez Głównie Mocarstwa sprzymierzone.

2/ Dokument ten winien wzmiankować o podziale wspomnianych dóbr między Gdańskiem a Polską, odstąpienie tych dóbr przez te ostatnie Radzie Portowej jak i o samym odstąpieniu.

3/ Dokument powyższy musi być podpisany przez przedstawicieli Głównych Państw sprzymierzonych, Polski jak również i przez upeknomocnionego przedstawiciela Gdańska, wyraźnie przyjętego przez Radę Portową.

4/ Komisji Reparacyjnej winno być ten akt zakomunikowany celem wykonania praw, które jej nadaje artykuł 25 Traktatu.

4/ Szusnie więc Komisja Reparacyjna uznaje Polskę i Gdańsk za strony odpowiadające za wartość odstępowanych dóbr przez Mocarstwa Głównie w myśl artykułu 107, tembardziejzie ile zajdzie odstąpienie na korzyść Rady Portowej.

J. Eksceleńcja
Pan. Przewodniczący Rady Ambasadorów

w P a r y ż u .

5/ Zrozumiałem jest, że co się tyczy dóbr odstąpionych Radzie Portowej, to ta ostatnia winna w zupełności ~~nie~~ ^{przejąć na siebie} odpowiedzialność ~~na~~ ^{z tego tytułu być do dóbr} Gdańsk i Polskę ^{ciężar} względem Komisji Reparacyjnej, ~~wymienionych dóbr.~~ ^{jako właściciela}

Rząd Polski -uznając wniosek Rady Ambasadorów, że w myśl art. 107 Traktatu Wersalskiego jedynie Polska i Gdańsk są odpowiedzialne przed Komisją Reparacyjną za wartość dóbr, odstąpionych w wykonaniu tego artykułu - uważa, iż winien zwrócić uwagę Rady Ambasadorów na postulaty uchwały No 5.

Aby osądzić edoniosłość wymianionych postanowień niezbędnem jest zestawieć je z warunkami konwencji polsko-gdańskiej z dn. 9 listopada 1920R. Która ustanawiając Radę Portową określiła jednocześnie prawnie ich moc i stosunek względem Polski i Gdańska.

Rada Portowa i dróg Wodnych utworzona została w celu sprawowania zarządu administracji i eksploatacji portu i dróg wodnych /artykuł 20/ bada prawa, opłatę, dochody i odpowiada za koszt, zarząd, eksploatację ulepszenie i rozwinięcie / art.23/ Rada Portowa nie jest więc administratorem na swój własny rachunek, lecz na koszt Polski i Wolnego Miasta.

W tych warunkach, jeżeliby Rada Portowa chciała, zgodnie z postanowieniami uchwały No 5, nałożyć na Polskę i Gdańsk sumę, zaliczoną przez Komisję Reparacyjną, nie było to możliwe inaczej, jak przez wniesienie czystych dochodów portu z potrąceniem tych należności, które zostały przyznane Polsce i Gdańskowi i mają być im uiszczone. Wskutek tego należności Polski i Wolnego Miasta byłyby pokryte przez Radę Portową z ich własnych t.j. Polski i Gdańska zasobów.

Widocznem jest, że umowa przewidziana w uchwale No 5 na korzyść Polski i Gdańska jest pozbawioną wszelkiej wartości i że cel zamierzony nie będzie osiągnięty.

Tymczasem, Wolnemu Miastu i Polsce, któreby zapłaciły wartość dóbr, słusznie należałoby ~~nie~~ ^{nie} dać gwarancję, że nie napróżno poniosły ciężar; odpowiednie wynagrodzenie ^{nie} ~~nie~~ ^{nie} zasadzałoby się ^{nie} na wypłacie, która byłaby w danym wypadku fikcyjną, lecz na gwarancji wykorzystania dóbr, li tylko dla potrzeb i rozwinięcia portu, co ma żywotne znaczenie, jak dla Polski, tak i dla Gdańska. Cel ten może być tylko osiągnięty,

jeżeli wyraźnie będą uznane dobra odstąpione Radzie Portowej jako własność przeznaczoną tylko na potrzeby portu, że są one zatem wykluczone z obiegu handlowego i wskutek tego nie mogą być ani sprzedane, ani też obciążone długami, któreby ostatecznie zmusiły do sprzedaży. Środek ten ~~ma~~ nadaje większe prawa, niż uprawnienia Rady Portowej, które mogą ulegać zmianie, jak i sama egzystencja jej może się zakończyć wskutek ugody, która może być zawartą między Polską a Gdańskiem.

W interesie Rz. du Polskiego leży, aby funkcjonowanie służby portu, jedynego ujścia do morza Bałtyckiego, rozwinęło się na jak najszerszą skalę i aby się liczone z potrzebą rozwinięcia służby w przyszłości zależnie od zwiększenia handlu. Idzie o to, aby żadna część z dóbr przyznanych przez Komisję Reparacyjną potrzebna do dobrego funkcjonowania służby w porcie i uznana na jej potrzeby, nie była zmniejszoną lub przeznaczoną na jakikolwiek bądź inny cel.

W razie, gdyby Rada Portowa potrzebowała na niezbędne wydatki w celu rozwinięcia portu odpowiednio do handlu, funduszu przekraczającego dochody, Rząd Polski z pewnością nie odmówi dostarczenia ich, tak jak ich dostarcza na wydatki zwyczajne.

Wskutek tego, mam zaszczyt prosić Radę Ambasadorów, aby zdecydowała się na ~~ogłoszenie~~ ^{wmieszczenie} w protokół ^{dotychczas} przejęcia dóbr państwa niemieckiego zamiast ~~rozstrzygnięcia~~ ^{wniośki} No 5. noty z dnia 14 lutego 1921 następującego postanowienia:

"Dobra odstąpione Radzie Portowej przez Wolne Miasto Gdańsk i Polskę nie mogą być sprzedawane lub obciążane długami bez uprzedniej zgody rządów polskiego i gdańskiego."

Zakładam wyrazy głębokiego szacunku i poważania

Z a m o y s k i

Za zgodności tłumaczenia:

H. Tulander
RfX